

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lutego 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Iwona Koper

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Grzegorzczuk

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Lasów Państwowych
Nadleśnictwa G.

przy uczestnictwie M. N. i in. ,

o założenie księgi wieczystej i wpis prawa własności,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 16 lutego 2012 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika W. G.

od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 11 kwietnia 2011 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy, po ponownym rozpoznaniu sprawy na skutek uwzględnienia przez Sąd Okręgowy apelacji wnioskodawcy, dokonał w dniu 10 listopada 2010 r. założenia księgi wieczystej dla nieruchomości gruntowej obejmującej działki o nr ewidencyjnych 369, 585/1, 1394, 1395, 1396/3, 1384/4, 1393/3, 1396/1, 1384/1, 1385, 1391, 1392, 1393/1, 1383/1 i wpisał jako właściciela tej nieruchomości Skarb Państwa- Lasy Państwowe. Sąd Rejonowy ustalił, że działki te stanowiły grunty leśne i zostały w dniu 12 lutego 1945 r. przejęte przez Nadleśnictwo .na podstawie dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (dalej - dekret o lasach). Las znajdujący się na tych gruntach był podzielony na parcele, ale część nich miała powierzchnię przekraczającą 25 ha. Sąd pierwszej instancji przyjął że do gruntów leśnych objętych wnioskiem nie miał zatem zastosowania art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach, wyłączający zasadę nacjonalizacji lasów, których obszar przekraczał 25 ha w przypadku podziału ich na parcele mniejsze niż 25 ha.

Apelacja uczestnika postępowania W. G. została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego, który podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

Skarga kasacyjna uczestnika postępowania W. G. została oparta na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. Skarżący zarzucił naruszenie art. 626⁸ § 1 i § 2 k.p.c., art. 626² § 3 k.p.c. w zw. z § 20 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbioru dokumentów (dalej - rozporządzenie w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych), § 24 rozporządzenia w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych, art. 31 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (dalej – u.k.w.h.) oraz art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie jego uchylenie i oddalenie wniosku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy przy rozpoznawaniu apelacji uczestnika postępowania W. G. skoncentrował się głównie na wykładni art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach. Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 626⁸ k.p.c. stwierdził natomiast, że zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego nie obejmuje rozstrzygania sporów odnośnie prawa własności i prowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie. Podkreślił, że Sąd pierwszej instancji nie prowadził takiego postępowania, a dokumenty załączone do wniosku - przy uwzględnieniu wykładni art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach przyjętej przez Sąd Okręgowy - potwierdzały, że Skarb Państwa nabył własność nieruchomości z mocy prawa. Stanowisko to zostało zasadnie zakwestionowane w skardze kasacyjnej.

W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że w postępowaniu wieczystoksięgowym nie może być prowadzony spór dotyczący prawa własności nieruchomości, której dotyczy wniosek o wpis w księdze wieczystej. Postępowanie to ma bowiem charakter uproszczony i sformalizowany, a jego celem jest stwierdzenie, czy prawo podlegające wpisowi zostało dostatecznie wykazane, w sposób przewidziany w art. 31 u.k.w.h. Należy jednak uwzględnić, że w rozpoznawanej sprawie przedmiotem postępowania był również wniosek o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości, co powodowało poszerzenie kognicji sądu w porównaniu z postępowaniem dotyczącym samego dokonania wpisu w istniejącej już księdze wieczystej. Wskazują na to przepisy rozporządzenia w sprawie ksiąg wieczystych, a w szczególności jego § 20 i § 24. Wnioskodawca dla wykazania prawa własności przedstawił dowód w postaci protokołu przejęcia lasów z dnia 12 lutego 1945 r., sporządzonego na podstawie § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 stycznia 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 4, poz. 16). Wymagało zatem rozważenia, czego Sąd Okręgowy zaniechał, jaki jest charakter tego protokołu i czy mógł on stanowić podstawę dla założenia księgi wieczystej i wpisania w niej Skarbu Państwa jako właściciela nieruchomości.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 9 września 2009 r., V CSK 8/09 Sąd Najwyższy stwierdził, że w § 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych nie wskazano katalogu dowodów dopuszczalnych

w postępowaniu dotyczącym założenia księgi wieczystej i mogą być to nie tylko dowody z dokumentów, ale także inne środki dowodowe przewidziane w przepisach kodeksu postępowania cywilnego. W uchwale z dnia 22 kwietnia 1994 r., III CZP 50/94 (OSNC 1994, nr 11, poz. 212) Sąd Najwyższy przyjął natomiast, że protokół przejęcia lasu, sporządzony na podstawie powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 20 stycznia 1945 r., stanowił dowód, iż określona w nim nieruchomość przeszła na własność Skarbu Państwa. Wymaga także odnotowania, że art. 6 dekretu o lasach przewidywał, że „przepisanie tytułu własności w księgach hipotecznych nastąpi na wniosek właściwej dyrekcji Lasów Państwowych”. Dla dokonania wpisu nie był zatem wymagany żaden szczególny dokument potwierdzający przejście własności na rzecz Skarbu Państwa. Tej okoliczności nie można pominąć przy rozpoznawaniu wniosku o założenie księgi wieczystej i dokonanie w niej wpisu także obecnie, przy dokonywaniu oceny znaczenia protokołu przejęcia gruntów leśnych.

Skarżący niezasadnie zarzucił przy tym naruszenie art. 626² § 3 k.p.c. w zw. z § 20 ust. 1 rozporządzenia w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych, odmawiając protokołowi przejęcia lasu cech dokumentu potwierdzającego przejście prawa własności z odwołaniem się do tego rodzaju poglądów odnoszących się do protokołu przejęcia nieruchomości na cele reformy rolnej. Nie uwzględnił bowiem, że ocena czy nieruchomość rolna podlegała nacjonalizacji należała do władz administracyjnych, a w przypadku stwierdzenia, iż nieruchomość rolna podlegała przejęciu przez Skarb Państwa wystawiane było zaświadczenie przez wojewódzki urząd ziemski. Stąd przyjmowano w judykaturze, że protokół przejęcia nieruchomości rolnej stanowił jedynie urzędowe poświadczenie jej objęcia zarządem państwowym. Tej oceny nie można odnosić wprost także do protokołu przejęcia gruntów leśnych na podstawie dekretu o lasach.

Rzeczą Sądu Okręgowego było zatem dokonanie oceny, czy dokumenty złożone przez wnioskodawcę, w tym protokół przejęcia gruntów leśnych z dnia 12 lutego 1945 r., w sposób dostateczny wykazały istnienie przesłanek do założenia księgi wieczystej i dokonania w niej wpisu prawa własności na rzecz wnioskodawcy. Sąd Okręgowy tymczasem nie poprzestał na takiej ocenie. Przeprowadził rozważania dotyczące możliwości nabycia przez Skarb Państwa

własności nieruchomości objętej wnioskiem poprzez dokonanie wykładni przepisów dekretu o lasach, co byłoby właściwe jedynie w sprawie o ustalenie, że Skarb Państwa nabył własność nieruchomości z mocy prawa, na podstawie przepisów dekretu o lasach. Dokonując takiej oceny Sąd Okręgowy - wbrew własnej ocenie - rozstrzygnął w istocie spór dotyczący prawa własności nieruchomości. Tym samym przekroczył granice kognicji sądu wieczystoksięgowego. Przemawiało to o zasadności skargi kasacyjnej i zaskarżone nią postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Z przyczyn wyżej wskazanych bezprzedmiotowe stało się rozważanie zarzutu naruszenia art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach, w wyniku jego błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania. Przepis ten nie mógł bowiem stanowić podstawy dla oceny zasadności wniosku o założenie księgi wieczystej i dokonania w niej wpisu zgodnie z żądaniem wnioskodawcy.